

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

12 päivänä helmikuuta 1988

Lausunto n:o 2

Talousvaliokunnalle

Talousvaliokunta on kirjeellään 11 päivältä marraskuuta 1987 pyytänyt eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 149/1987 vp. laiksi hintasulusta.

Asian johdosta ovat olleet kuultavina toimistopäällikkö Kristian Tammivuori ja esittelijä Ulla Karhu kauppa- ja teollisuusministeriöstä, kilpailuasiamies Olavi Väyrynen, ministeri Esko Rekola, oikeustieteen tohtori Pekka Hallberg, apulaisosastopäällikkö Pentti Mäkinen Keskuskauppakamarista, osastopäällikkö Jarmo Vaittinen Maataloustuottajain Keskusliitosta, tutkimussihteeri Ismo Luimula Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, johtaja Lasse Laatonen Suomen Työnantajain Keskusliitosta, varatuomari Antti Maijala Teollisuuden Keskusliitosta, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki, professori Ilkka Saraviita ja oikeustieteen tohtori Kauko Sipponen.

Käsiteltyään asian yksinomaan valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Lain tarkoituksena olisi antaa valtiovallalle valtuudet kansantalouden vakavissa häiriötilanteissa turvautua hintasulkuun. Valtioneuvosto voi ehdotuksen mukaan määrätä hintasulun määräajaksi, milloin valuuttakurssien huomattava muutos, kansainvälisen hinta- ja kustannustason olennainen nousu taikka muu kansantalouden vakava häiriö on johtanut tai ilmeisesti johtaa kotimaisen hinta- ja kustannustason vakavuuden huomattavaan häiriintymiseen.

Ehdotetun lain säätämisen yhteydessä on tarkoitus luopua nykymuotoisesta hintavalvonnasta kumoamalla hintavalvontalaki, jonka mukaan valtioneuvosto voi tietyin edellytyksin määrätä myös hintasulun.

Laki ehdotetaan säädettäväksi valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla. Tämän säätämisyjärjestyksen perusteeksi esityksessä mainitaan se, että hintavalvontaan ja hintasäännöstelyyn liittyvän sopimusvapauden rajoituksen on katsottu vanhastaan loukkaavan omistusoikeuden perustuslaillista suojaa.

Valiokunnan kannanotot

Lakiehdotuksen 4 §:n mukainen hintasulku merkitsee omistajan käyttövapauden rajoitusta, koska elinkeinonharjoittaja ei saa määrätä omistamansa tai tuottamansa hyödykkeen myyntihintaa. Rajoitus kaventaa tuntuvasti elinkeinonharjoittajan mahdollisuuksia toimia elinkeinotoiminnassa tavanomaisena ja hyväksyttävänä pidettävällä tavalla. Näin ollen rajoitus valiokunnan käsityksen mukaan loukkaa omistajan oikeutta käyttää omaisuuttaan normaalilla, kohtuullisella ja järkevällä tavalla, minkä vuoksi rajoitus on saatettavissa voimaan ainoastaan perustuslainsäätämisyjärjestyksessä annettavalla lailla. Samaan käsittelyjärjestykseen johtaa myös lakiehdotuksen 6 §, koska se merkitsee taannehtivaa puuttumista ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin.

Perustuslakivaliokunta on tarkastellut valtioneuvostolle 4 §:n perusteella kuuluvaa toimivaltaa myös sen kannalta, onko omaisuusuojaan puuttuminen ehdotuksessa järjestetty lakitasolla riittävän yksityiskohtaisesti vai merkitseekö ehdotus lisäksi hallitusmuodon 6 §:n vastaista lainsäädäntövallan siirtoa valtioneuvostolle. Valtioneuvoston asiana on ehdotuksen mukaan todeta 4 §:n 1 momentissa ilmaistujen hintasulun määräämisedellytysten olemassaolo ja tehdä pykälän 2 momentin nojalla hintasulkupäätös, joka laissa olevan pääsäännön mukaan kattaa kaikki hyödykkeet. Toimiessaan 4 §:n nojalla valtioneuvosto tekee lakia soveltaen hintasulkupäätöksen, mihin järjestelyyn ei valiokunnan käsityksen mu-

kaan sellaisenaan sisälly lainsäädäntövallan delegointia. Lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin säännös sulkuhinnan määräytymisestä on kuitenkin niin väljä, että valtioneuvosto voi sulkuhinnan määrätessään käyttää lainsäädäntövalle ominaista avointa harkintavaltaa. Jos kyseinen säännös kuitenkin täsmennetään esimerkiksi perusteluista ilmenevään tapaan, ei kysymys lainsäädäntövallan kielletystä delegoinnista ole tässä yhteydessä merkityksellinen.

Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan valtioneuvoston hintasulkupäätös on eduskunnan jälkitarkastusvallan alainen ja hintasulku on kumottava, jos eduskunta niin päättää. Eduskunnan jälkitarkastusmenettely on valtiosääntöoikeudellisesti ongelmaton, mikäli valtioneuvosto sulkuhinnan määrätessään käyttää delegoitua lainsäädäntövaltaa. Jos asianomaista säännöstä kuitenkin täsmennetään edellä todetulla tavalla, on selvittettävä, onko jälkitarkastusmenettelyllä vaikutusta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Perustuslakivaliokunta on joissakin kannanotoissaan (esim. PeVL n:o 4/1985 vp.) katsonut, että uusia tehtäviä voidaan eduskunnalle

antaa vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä annettavalla lailla. Valiokunta on toisaalta lausunnoissaan n:o 20/1985 vp. sekä n:o 9/1986 vp. ja n:o 14/1986 vp. pitänyt mahdollisena säätää tavallisella lailla eduskunnalle erilaisia kertomustehtäviä. Esillä olevassa tapauksessa säätämisyjärjestysarvioon vaikuttaa oleellisesti se, että voimassa olevan hintavalvontalain 23 §:n nojalla hintasulkupäätös kuuluu jo nykyisin eduskunnan jälkitarkastusvaltaan. Koska näin ollen kysymys ei ole uuden tehtävän säätämisestä eduskunnalle, lakiehdotuksen 5 §:llä ei valiokunnan käsityksen mukaan ole vaikutusta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Edellä esitettyyn viitaten perustuslakivaliokunta, jolla ei ole muuta huomautettavaa asian johdosta, kunnioittaen lausuntonaan esittää,

että hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus laiksi hintasulusta on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowitz, varapuheenjohtaja Alho sekä jäsenet Anttila,

Häkämies, Jansson, Kekkonen, Laitinen, Männistö, Niinistö, Pohjola, Pokka, Vistbacka ja Vähänäkki.

Eriävä mielipide

Emme voi yhtyä valiokunnan enemmistön käsitykseen, että hintasulku loukkaa perustuslaissa turvattua omaisuudensuojaa.

Käsityksemme mukaan hintasulun elinkeinonharjoittajalle merkitsemää omaisuuden käyttörajoitusta ei voi pitää kohtuuttomana eikä erityisen voimakkaana, koska hintasulku on pakottavan yleisen edun vaatima toimenpide kuten sulun määräämisedellytyksistä ilmenee ja kun otetaan huomioon myös hintasulun lyhytaikaisuus. Lakiehdotuksen 6 § liittyy vält-

tämättömästi hintasulkuun eikä myöskään voida olla omaisuuden perustuslainsuojan vastainen.

Edellä olevan perusteella esitämme,

että hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus laiksi hintasulusta voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, jos lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentti täsmennetään lausunnossa todetulla tavalla.

Helsingissä 12 päivänä helmikuuta 1988

Arja Alho
Lauha Männistö

Antero Kekkonen
Markku Pohjola

Matti Vähänäkki